

УДК 378.04:796

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.331097](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.331097)

ЮЛІЯ ЗАЙЦЕВА

ORCID: 0000-0001-7155-392X

ОЛЕНА МОМОТ

ORCID: 0000-0001-9187-1036

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ОПТИМІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

У статті здійснено теоретичний аналіз освітнього компонента «Технології формування культури рухової активності», визначено його мету, що полягає у формуванні фундаментальних знань, вмінь та навичок ціннісного ставлення до життя і здоров'я; формуванні високої культури рухової активності для різних груп населення, як необхідної умови фізичного, соціального, психічного і духовного розвитку людини. Наведено очікувані результати навчання у процесі вивчення цієї дисципліни. Проаналізовано робочу програму та си́лабус освітнього компонента, що передбачає вивчення таких тем: 1. Історичні передумови розвитку форм активного дозвілля людини. 2. Загальна характеристика здоров'я та якості життя. 3. Стиль життя і здоров'я людини. 4. Рухова активність. Психічне, соматичне та соціальне здоров'я людини. 5. Рухова активність: детермінанти на рівні макро- і мікросередовища, моніторинг і оцінювання. 6. Програмно-нормативні засади, спрямовані на підвищення рівня рухової активності.

Ключові слова: рухова активність, здоров'я, культура рухової активності, здобувачі вищої освіти, освітній компонент

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

Актуальність теми наукової статті обґрунтовується низкою сучасних соціальних, освітніх і наукових чинників, які підкреслюють необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання та спорту.

У сучасному світі спостерігається зростання інтересу до здорового способу життя, що супроводжується підвищенням попиту на кваліфікованих спеціалістів, здатних не лише розвивати фізичні здібності людини, але й формувати стійку культуру рухової активності як складову загального добробуту. Студенти фізичного виховання і спорту, як майбутні педагоги, тренери та організатори спортивної діяльності, повинні бути підготовлені до виконання цих завдань, що вимагає оновлення змісту їхньої професійної освіти. Впровадження освітнього компоненту «Технології формування культури рухової активності» відповідає цій потребі, оскільки спрямоване на розвиток у студентів компетентностей, необхідних для популяризації активного способу життя серед різних груп населення.

Окрім того, актуальність обґрунтовується необхідністю наукового осмислення та практичного впровадження інноваційних освітніх технологій у контексті реформування вищої освіти. В Україні триває процес оновлення освітніх стандартів, і впровадження таких компонентів відповідає державним стратегіям розвитку фізичної культури та спорту, а також міжнародним тенденціям, спрямованим на інтеграцію здоров'я, освіти й соціальної відповідальності. Таким чином, дослідження цієї теми має як теоретичне значення для вдосконалення педагогічної науки, так і практичну цінність для підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в умовах сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впровадження інноваційних педагогічних технологій у вищій освіті знайшла відображення у наукових дослідженнях ряду вчених. Зокрема, у роботі В. Савченка та Л. Андрюшиної розглядаються основні підходи до модернізації освітнього процесу, аналізуються переваги та виклики використання новітніх методик у навчанні студентів. Ю. Бойчук та А. Боярська-Хоменко (2022) у своїх працях досліджують актуальні тенденції та стратегії впровадження сучасних освітніх технологій, підкреслюючи важливість адаптації навчальних програм до потреб майбутніх педагогів.

Офіційні документи, такі як «Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових навчальних дисциплін у ПНПУ імені В. Г. Короленка» та «Інформаційний бюлетень про порядок обрання ДЗВ в електронному кабінеті студента», регламентують процедуру вибору дисциплін студентами та забезпечують нормативну базу для організації освітнього процесу. «Положення про навчально-методичне забезпечення у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка» є важливим нормативним документом, що визначає засади та принципи створення і використання навчально-методичних матеріалів у закладі вищої освіти.

У дослідженні Ю. Зайцевої, О. Момот та С.Новіка (2024) аналізується значення інтеграції філософських аспектів спорту у професійну підготовку студентів, що сприяє розвитку їх світогляду та формуванню стійких ціннісних орієнтирів. Праця В. Сутули, Г. Власова та О. Булгакова (2013) висвітлює інноваційні підходи до організації уроків фізичного виховання, спрямовані на підвищення рівня фізичної активності учнів та їх мотивації до здорового способу життя.

Теоретичні основи та практичні аспекти оздоровчо-рекреаційної рухової діяльності розглядаються у дослідженні Я. Олексієнка та П. Гунька (2018). Автори аналізують види та технології оздоровчої активності, підкреслюючи їх роль у збереженні здоров'я різних вікових груп населення.

Питання формування рухової активності учнів досліджуються у праці І. Васкана, І. Хавруняка та В. Музики (2015). У роботі представлено актуальні методики розвитку фізичних якостей школярів та обґрунтовано важливість активного способу життя як чинника фізичного і соціального благополуччя.

Таким чином, зазначені наукові праці та нормативні документи висвітлюють різні аспекти модернізації освітнього процесу, підкреслюючи значення педагогічних інновацій, вибіркових дисциплін та фізичного виховання у підготовці майбутніх фахівців.

Метою статті є оптимізація фахової підготовки студентів фізичного виховання та спорту шляхом впровадження освітніх компонентів, зокрема дисципліни «Технології формування культури рухової активності». Дослідження спрямоване на теоретичний аналіз цієї дисципліни, визначення її ролі у формуванні фундаментальних знань, умінь та навичок, що сприяють усвідомленню цінності життя і здоров'я, а також на розвиток високої культури рухової активності як необхідної умови фізичного, соціального, психічного і духовного розвитку людини. У статті також розглядаються очікувані результати навчання, структура освітнього компонента, його змістове наповнення та програмно-нормативні засади, спрямовані на формування загальних і фахових компетентностей студентів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Дисципліна «Технології формування культури рухової активності» є однією з фахових дисциплін і займає провідне місце у підготовці фахівців освітнього рівня бакалавр за спеціальністю: А4 Середня освіта (Фізична культура). Дисципліна спрямована на активне формування особистості фахівця, здатного забезпечити належний рівень фізичної активності різних груп населення й вирішувати типові та складні завдання з розвитку ціннісного ставлення до життя та соціального, психічного і духовного здоров'я власного та оточуючих.

Для забезпечення у студентів формування цілісного уявлення про актуальні питання фізичної культури і спорту було створено навчально-методичний комплекс освітнього компонента «Технології формування культури рухової активності», який включає такі основні структурні компоненти: робоча програма освітнього компонента; силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій з питаннями для самоконтролю; методичні рекомендації до проведення практичних занять; методичні рекомендації до виконання індивідуальної і самостійної роботи; тестові завдання для забезпечення поточного і підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти; тестові завдання для модульного контролю знань студентів; критерії оцінювання аудиторної та самостійної роботи майбутніх фахівців.

Навчально-методичний комплекс вибіркового освітнього компонента «Технології формування культури рухової активності» розроблено відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальностями «А4 Середня освіта (Фізична культура)». Сформований на кафедрі теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін та затверджений вченою радою факультету фізичного виховання та спорту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Очікуваними результатами навчання з дисципліни є:

1. знати історичні передумови розвитку форм активного дозвілля людини; детермінанти рухової активності на рівні макро- і мікросередовища; параметри рухової активності, рекомендованої для здоров'я провідними міжнародними центрами для осіб різного віку;
2. інтерпретувати поняття вільного часу, рекреації, культурного дозвілля;
3. володіти методами визначення рухової активності;
4. характеризувати параметри якості життя та значення рухової активності у встановленні високої якості життя;
5. аналізувати національні та європейські стратегії для забезпечення високого рівня рухової активності;
6. аргументувати вплив рухової активності на фізичне, психічне та соціальне здоров'я людини;
7. приклади побудови ефективних програм для забезпечення високого рівня рухової активності населення різних вікових груп;
8. здійснювати контроль показників фізичного стану в процесі фізкультурно-оздоровчих занять;
9. використовувати апробовані методи оцінювання рівня рухової активності та якості життя людини;
10. аналізувати рівень рухової активності осіб різного віку;
11. скласти рекомендації щодо підвищення рівня рухової активності з врахуванням вікових і гендерних особливостей.

Впровадження дисципліни «Технології формування культури рухової активності» є важливим етапом у підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, оскільки вона сприяє формуванню усвідомленого ставлення до здорового способу життя та розвитку рухової активності серед різних верств населення. Актуальність цього освітнього компоненту підтверджується її тематичним змістом:

Тема 1. Історичні передумови розвитку форм активного дозвілля людини.

Аналіз історичних етапів розвитку фізичної активності дозволяє зрозуміти еволюцію активного дозвілля від Стародавнього світу до Нового часу, що є важливим для формування у студентів уявлення про традиції фізичної культури та її сучасні тенденції.

Тема 2. Загальна характеристика здоров'я та якості життя.

Дослідження ролі здоров'я у становленні якості життя дозволяє студентам усвідомити його ключові параметри, а також виявити основні причини низької тривалості життя населення України, що є важливим для розробки профілактичних програм.

Тема 3. Стиль життя і здоров'я людини.

Аналіз факторів, що впливають на здоров'я, дозволяє оцінити наслідки шкідливих звичок і знайти ефективні методи їхньої корекції, що сприяє покращенню загального стану здоров'я та підвищенню тривалості життя.

Тема 4. Рухова активність. Психічне, соматичне та соціальне здоров'я людини.

Вивчення норм рухової активності для різних вікових груп та її впливу на психічне, соматичне і соціальне благополуччя сприяє усвідомленню значущості фізичної активності в усіх аспектах життя.

Тема 5. Рухова активність: детермінанти на рівні макро- і мікросередовища, моніторинг і оцінювання.

Аналіз впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на рівень рухової активності дозволяє студентам розробляти стратегії її підвищення, враховуючи соціальні та економічні умови.

Тема 6. Програмно-нормативні засади, спрямовані на підвищення рівня рухової активності.

Забезпечує студентів знаннями про державні та міжнародні стандарти, що регулюють рухову активність населення, та дає змогу інтегрувати ці положення у практичну діяльність.

Висновки. Таким чином, освітній компонент «Технології формування культури рухової активності» є важливим інструментом для підготовки майбутніх фахівців, які зможуть ефективно впливати на формування здорового способу життя, сприяти підвищенню рухової активності населення та впроваджувати сучасні методики фізичного виховання. Його впровадження в освітній процес сприяє комплексному підходу до формування професійної компетентності студентів, що передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, але й набуття практичних умінь щодо організації рухової активності в різних соціальних групах. Вивчення навчальної дисципліни сприяє формуванню у майбутніх фахівців здатності до аналізу й оцінювання факторів, що впливають на рівень фізичної активності, розробки та впровадження програм, спрямованих на покращення здоров'я населення. Вона також сприяє вихованню відповідального ставлення до власного здоров'я та популяризації активного способу життя, що відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки спеціалістів у сфері фізичного виховання і спорту.

Список використаних джерел

- Бойчук, Ю., Боярська-Хоменко, А. (2022). Інновації у загальнопедагогічній підготовці майбутніх вчителів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 38 (2), 14-19. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.382>
- Васкан, І. Г., Хавруняк, І. В., Музика, В. І. (2015). Сучасні підходи до формування рухової активності учнів. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2015-0.%p>
- Зайцева, Ю. В., Момот, О. О., Новік, С. М. (2024). Впровадження в освітній процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту дисципліни «Філософія спорту і здорового способу життя». *The International Scientific Periodical Journal «SWorldJournal»*, 24, 3, 67-70. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-018>
- Інформаційний бюлетень про порядок обрання ДЗВ в електронному кабінеті студента. Взято з <https://pnpu.edu.ua/pro-organizacziyu-vivchennya-discziplin>
- Олексієнко, Я. І., Гунько, П. М. (2018). *Теорія, види та технології оздоровчо-рекреаційної рухової діяльності: навч.-метод. посіб.* Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького.
- Положення про навчально-методичне забезпечення у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. Взято з <https://tinyurl.com/563hp7bu>
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових навчальних дисциплін у ПНПУ імені В. Г. Короленка. Взято з <https://pnpu.edu.ua/pro-organizacziyu-vivchennya-discziplin>
- Савченко, В. Г., Андрюшина, Л. Л. (2019). *Традиційні та інноваційні педагогічні технології у вищій школі: навч. посіб. для здобувачів II і III ступенів вищої освіти*. Дніпро: Візіон.
- Сутула, В. О., Власов, Г. В., Булгаков, О. І. (2013). *Сучасні педагогічні технології в системі фізичного виховання школярів*. Харків. Взято з <https://tinyurl.com/5bn66yvm>

References

- Boichuk, Yu., & Boiarska-Khomenko, A. (2022). Innovatsii u zahalnopedahohichnii pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv [Innovations in general pedagogical training of future teachers]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika [Teacher education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy]*, 38 (2), 14-19. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.382> [in Ukrainian].
- Informatsiinyi biuleten pro poriadok obrannia DZV v elektronnomu kabinet studenta [Information bulletin on the procedure for selecting a DZV in the student's electronic account]*. Retrieved from <https://pnpu.edu.ua/pro-organizacziyu-vivchennya-disciplin> [in Ukrainian].
- Oleksiienko, Ya. I., & Hunko, P. M. (2018). *Teoriia, vydy ta tekhnologii ozdorovcho-rekreatsiinoi rukhovoii diialnosti [Theory, types and technologies of health and recreational physical activity]: navch.-metod. posib.* Cherkasy: ChNU imeni B. Khmelnytskoho [in Ukrainian].
- Polozhennia pro navchalno-metodychne zabezpechennia u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V.H. Korolenka [Regulations on educational and methodological support at Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko]*. Retrieved from <https://tinyurl.com/563hp7bu> [in Ukrainian].
- Polozhennia pro poriadok ta umovy obrannia studentamy vybirkovykh navchalnykh dystsyplin u PNPu imeni V. H. Korolenka [Regulations on the procedure and conditions for students to choose elective academic disciplines at V. G. Korolenko PNPu]*. Retrieved from <https://pnpu.edu.ua/pro-organizacziyu-vivchennya-disciplin> [in Ukrainian].
- Savchenko, V. H., & Andriushyna, L. L. (2019). *Tradytiini ta innovatsiini pedahohichni tekhnologii u vyshchii shkoli [Traditional and innovative pedagogical technologies in higher education]: navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv II i III stupeniv vyshchoi osvity.* Dnipro: Vizion [in Ukrainian].
- Sutula, V. O., Vlasov, H. V., & Bulhakov, O. I. (2013). *Suchasni pedahohichni tekhnologii v systemi fizychnoho vykhovannia shkolariv [Modern pedagogical technologies in the system of physical education of schoolchildren]*. Kharkiv. Retrieved from <https://tinyurl.com/5bn66yum> [in Ukrainian].
- Vaskan, I. H., Khavruniak, I. V., & Muzyka, V. I. (2015). *Suchasni pidkhody do formuvannia rukhovoii aktyvnosti uchniv [Modern approaches to the formation of students' motor activity]. Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny [Bulletin of the Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University. Physical Education, Sports and Human Health]*. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2015-0.%p> [in Ukrainian].
- Zaitseva, Yu. V., Momot, O. O., & Novik, S. M. (2024). *Vprovadzhennia v osvitnii protses pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi kultury i sportu dystsypliny «Filosofii sportu i zdorovoho sposobu zhyttia» [Introduction of the discipline "Philosophy of Sports and Healthy Lifestyle" into the educational process of training future specialists in physical education and sports]. The International Scientific Periodical Journal «SWorldJournal», 24, 3, 67-70.* DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-018> [in Ukrainian].

ZAITSEVA Ju., MOMOT O.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

OPTIMIZATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FACULTY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS STUDENTS THROUGH THE IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL COMPONENTS

The article provides a theoretical analysis of the educational component «Technologies for Forming a Culture of Physical Activity» highlighting its purpose of fostering fundamental knowledge, skills, and attitudes toward valuing life and health, as well as developing a high level of motor activity culture among various population groups as a crucial factor in the physical, social, psychological, and spiritual development of individuals. Expected learning outcomes from studying this discipline are outlined, emphasizing its role in shaping competent professionals. The study examines the curriculum and syllabus of this educational component, which includes key topics such as: 1. Historical prerequisites for the development of active leisure forms. 2. General characteristics of health and quality of life. 3. Lifestyle and human health. 4. Physical activity and its impact on psychological, somatic, and social health. 5. Physical activity: determinants at macro- and micro-environmental levels, monitoring, and evaluation. 6. Programmatic and normative foundations aimed at enhancing physical activity levels.

The need to optimize the professional training of future physical education and sports specialists is driven by contemporary social, educational, and scientific factors. In today's world, growing interest in healthy lifestyles has increased the demand for qualified professionals capable of not only enhancing physical abilities but also fostering a sustainable culture of motor activity as a component of overall well-being. Students of physical education and sports, as prospective educators, coaches, and organizers, must be equipped to meet these demands, necessitating an update to their professional training. The introduction of the «Technologies for Forming a Culture of physical Activity» component addresses this need by developing competencies essential for promoting active lifestyles across diverse population groups.

The article's objective is to optimize the professional training of physical education and sports students by integrating educational components, particularly the «Technologies for Forming a Culture of physical Activity» discipline. The research conducts a theoretical analysis of this discipline, defines its role in cultivating foundational knowledge and skills for valuing life and health, and explores its contribution to developing a culture of motor activity as a foundation for

holistic human development. The study also examines the structure, content, and expected outcomes of the educational component, offering insights into its programmatic and normative foundations aimed at enhancing students' general and professional competencies. By addressing both theoretical and practical dimensions, the article highlights how this discipline prepares future specialists to promote healthy lifestyles and motor activity, aligning their training with contemporary educational and societal demands.

Key words: *physical activity, health, culture of physical activity, higher education students, educational component*

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025 р.

УДК 378.147.091.33-027.22

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.331099](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.331099)

ОЛЕНА ІЛЬЧЕНКО

ORCID: 0009-0009-6522-4842

ВОЛОДИМИР МОКЛЯК

ORCID: 0000-0001-9922-7667

ЛЕСЯ ПЕТРЕНКО

ORCID: 0000-0002-7602-8005

АЛЛА ХОМЕНКО

ORCID: 0000-0001-9165-0401

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ШЛЯХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄДНОСТІ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Досліджується проблема співвідношення освітньої теорії і практики. Зазначено, що зв'язок теорії і практики є фактом незаперечним і визначається усвідомленням останньої, як: 1) джерела будь-якої теорії (теоретичні знання породжуються практичною діяльністю людей); 2) сфери застосування теорії (будь-яка теорія збагачується в умовах практичної діяльності); 3) критерію істинності теорії (будь-яка теорія мусить пройти практичну перевірку). Особливий акцент зроблено на виробничій педагогічній практиці як важливому шляху реалізації єдності теорії і практики у підготовці фахівців вищої школи. Проаналізовано досвід реалізації виробничих практик (виробнича педагогічна практика у вищій школі, виробнича науково-педагогічна практика у вищій школі) на кафедрі загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка у межах освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Ключові слова: *принцип єдності теорії і практики, виробничі практики, вища школа, професійна підготовка педагога, професійна компетентність, педагогіка вищої школи*

Постановка проблеми в загальному вигляді. На разі в освітній спільноті актуальним є питання співвідношення теорії і практики у підготовці здобувачів вищої освіти. Досвід прогресивних зарубіжних країн, зокрема доробок німецьких учених і закладів освіти, розглядають практику як мету, критерій і умову підготовки фахівців, де вона складає 40% від теоретичних дисциплін, а «дитинство розуміється як самостійна фаза життя з правом прояву ініціативи і задоволеність власним світосприйняттям, а не лише як тренувальний етап для вступу до світу дорослих» (Бойко, 2001, с. 5). Реалії сьогодення в Україні переконують, що поки що не досягнуто єдності теорії і практики у формуванні бакалавра і магістра, терміни багатьох видів практик скорочені, пропедевтична педагогічна практика, як один із найважливіших і визначальних видів практики студентів, у багатьох університетах відсутня, через брак коштів не проводиться практика в школах сільської місцевості тощо.